

Preporuke LOVCEN projekta za razvoj i sprovođenje regulativnog okvira za integrisani sistem nadzora i kontrole komaraca i bolesti koje komarci mogu da prenose (IMSCS) u Crnoj Gori

Poseban okvir

Crna Gora, kao kandidat za članstvo u EU ima imperativne usklađivanja propisa iz oblasti javnog zdravlja i zaštite životne sredine sa zakonodavstvom EU. U tom smislu usvojena su tri važna nacrti zakona u oblasti zaštite životne sredine: Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu i Zakon o integrisanom sprejčavanju i kontroli zagađenja, u skladu sa direktivama EU i savremenom ekološkom praksom. Komplementarno navedenim zakonima u Crnoj Gori, predložena integrisana strategija nadzora i kontrole komaraca i bolesti koje komarci mogu da prenose (IMSCS) je relevantna i za zdravlje ljudi (WHO) i za EU akcije koje se odnose na zdravlje ljudi (2008-2013). Nove tehnologije u kontroli komaraca i njima prenosivih bolesti, razvijene u okviru LOVCEN Projekta, prilagođene su direktivi Evropskog parlamenta P6-TA-(2009)0010.

Preporuke politike su bazirane na društvenom uticaju navedene teme, procijenjenom na osnovu istraživanja, kao i daljom diseminacijom i dobijanjem povratnih informacija o stavovima zainteresovanih strana o pravcu istraživanja u prevenciji bolesti koje ovi vektori mogu da prenose. Preporuke će, uz koordinisanu politiku i koordinisani sistem nadzora; standardnim metodama uzorkovanja i dijagnostike vektora/vektorima prenosivih bolesti, dovesti do poboljšanja akcionih planova i prilagođavanja nacionalnog zakonodavstva Crne Gore sa strategijom "Evropa 2020": "u cilju ublažavanja [...] novih rizika za zdravlje ljudi".

Sociološki uticaj i preporuke politike će održivo podržati rezultate projekta među zainteresovanim stranama i poboljšati uticaj javne politike i prakse upravljanja potencijalnim rizikom.

Sprovedenim inovativnim sociološkim istraživanjem i preporukama koje su iz njega proizašle, utvrđeno je trenutno stanje u oblasti kontrole komaraca i njima prenosivim bolestima kao i pozicije zainteresovanih subjekata u cijelom procesu. Tako dobijena osnova poslužila je da se formuliše najbolja praksa i da podrška donosiocima odluka u implementaciji preporuka politike kao i u dijelu koji se odnosi na strategiju javne komunikacije.

Preporuke o zdravstvenoj politici i specifičnoj strategiji javnog komuniciranja donose jasne i oštre preporuke za političare, donosiocima odluka, sa specifičnim elementima koji podržavaju integraciju ovih preporuka u strategiju javnih komunikacija.

Pitanje

Visok rizik za javno zdravlje od komaraca i njima prenosivih bolesti, sa mogućim dodatnim negativnim uticajem na ekonomiju zemlje (produktivnost, zdravstvena zaštita, turizam)

Preporuka

Razviti i primijeniti posebni regulativni okvir za Integrirani Sistem Nadzora i Kontrole komaraca i njima prenosivih bolesti (IMSCS)

Analiza

Tekuća svjetska istraživanja potvrđuju teoriju da su komarci najopasniji insekti na Zemlji. Pored toga što su molestanti, komarci mogu prenositi smrtonosne ili bolesti koje značajno utiču na zdravlje ljudi kao što su [posebno za Crnu Goru potencijalno značajne]: malarija, bolest Zapadnog Nila (West Nile virus disease), denega hemoralgična groznica (Dengue hemorrhagic fever), čikungunja (Chikungunya) ili virus Zika (Zika virus disease). Za sve navedene bolesti jedini način kontrole je, i dalje, kontrola komaraca. Ekonomski uticaj bolesti prenijetih komarcima kao vektorima je izuzetno veliki. Na primjer: procijenjeni uticaj epidemije virusa Zapadnog Nila u Teksasu 2012. godine je bio preko 47 miliona dolara, sa prosječnim troškovima hospitalizacije pacijenata i gubitkom produktivnosti od 25 hiljada dolara po pacijentu, uz 1200 dolara troškova za ambulantni pregled po pacijentu. Ili, prosječni godišnji trošak prouzrokovan Denga groznicom u Porto Riku je preko 38 miliona dolara, a prosječni troškovi za nehospitalizovane pacijente u odnosu na hospitalizovane procijenjeni su na 1600 u odnosu na 17800 dolara. Koeficijent troškova i koristi (cost-benefit ratio) od 8.64, ukazuje na to da svaki potrošeni 1 dolar na nadzor i kontrolu azijskog komarca u Nju Džersiju zamjenjuje trošak od 8 dolara na liječenje potencijalnih pacijenata. Odnosno, u dolini rijeke Rajne u Njemačkoj suficit ostvaren nadzorom i kontrolom komaraca na 2 miliona stanovnika procjenjuje se na 6,2 miliona eura.

Sprovedena socio-ekonomska analiza u okviru LOVCEN Projekta ukazuje na to da sistem kontrole komaraca koji se trenutno implementira u Crnoj Gori ne ispunjava evropske standarde u toj oblasti. Gotovo 60% anketiranih ispitanika ne prepoznaje efekat trenutnih napora koji se ulažu u kontrolu komaraca, potvrđujući da koordinacija na nivou opštine, čak, nije regulisana zakonom, što je suprotno zakonodavnoj stvarnosti. Istovremeno, preko 95% ispitanika iz urbanih sredina priznaje da bi sektor turizma mogao imati negativne posljedice zbog pojave i prisustva komaraca i bolesti koje oni mogu prenositi.

Preko 98% ispitanika podržalo bi inicijativu uspostavljanja Nacionalnog sistema nadzora i kontrole komaraca u Crnoj Gori. Ispitanici naglašavaju i spremnost da podrže i učestvuju (finansijski) u primjeni Nacionalnog sistema nadzora i kontrole komaraca.

Rezultati pokazuju visoku spremnost ispitanika da finansijski podrže Nacionalni sistem, dva od tri ispitanika iz urbanih sredina su spremni da sa različitim iznosima finansiji podrže

sistem: do 5 eura godišnje 60% ispitanika, 10 eura 25%, 20 eura 10% i 30 ili više eura godišnje je spremno 5% ispitanika da izdvoji iz porodičnog budžeta za potrebe Nacionalnog sistema nadzora i kontrole komaraca.

Stav ispitanika o procentualnom učešću glavnih kategorija aktera u Nacionalnom sistemu je:

- Država treba da doprinese sa 50-100% potreba sistema (preporuka 50%),
- opštine sa 25-50% potreba (preporuka 40%), a
- dok sami građani treba da pokrivaju najviše 20% ukupnih potreba (preporuka 10%).

Integrisani sistem je efikasan samo ukoliko su sve tri komponente: Nadzor (nad vektorima), Kontrola i Evaluacija Kvaliteta predviđeni i primijenjeni nacionalnim zakonodavnim okvirom. Procjena kvaliteta kontrole komaraca i bolesti koje oni mogu da prenose na ljude zatvara krug: Nadzor>Kontrola>Procjena uspješnosti>Nadzor...

Izvršenje navedenih preporuka politike će biti u potpunosti podržano od strane LOVCEN Projektnog tima. Ukoliko navedene izmjene budu prihvaćene za implementaciju članovi tima su spremni da daju Ministarstvu svu potrebnu naučno - stručnu pomoć i ekspertizu, odnosno svo znanje i iskustvo posebno u dijelu pripreme selektovane najbolje prakse iz vodećih zemalja EU na polju nadzora i kontrole vektora i njima prenosivih bolesti, prilagođenih situaciji u Crnoj Gori. Takođe, daćemo doprinos i podršku naporu Države da primijeni najbolji naučni pristup rješavanju problema na svim nivoima medijsko-marketingške promocije, od lokalnog i nacionalnog nivoa, preko regionalne do promocije na panevropskim i svjetskim naučnim skupovima